

Suma summarum

Nová monografie Libora Martinka, literárněvědného bohemisty Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě, nese název *Identita v literatuře českého Těšínska* (Kielce/Opava, STON 2, 2015) a zabývá se konkrétní problematikou literárního regionalismu. Dvojlomný název „identita“ se vysvětluje v prvním oddílu monografie nazvaném „Teoreticko-metodologická část“. Upozorňuje se v něm na pohyb, k němuž dochází v literatuře a kultuře českého Těšínska, jenž spočívá nejen ve vazbě autorů s místem, kulturou a jazykovou volbou, ale také s životní filozofickou intencí. Cíle jsou natolik náročné, že se některé odpovědi na kladené otázky mohou zdánlivě vytráčet. Pro méně zasvěceného čtenáře se definice identity jeví jako potřebná, avšak kompetentnější vnímatel se možná ptá, zda méně někdy neznamena více. Nicméně autor nás na dalších stranách přesvědčuje, že individuální a kolektivní kulturní identitu autorů spojených s českým Těšínskem nelze opomenout, protože se stává konstituující složkou tvůrčích aktů skupin a jednotlivců, a to napříč literárněhistorickým vývojem.

Mnohé autorovy názory známe ze starších publikací (*Identita v literatuře českého Těšínska. Vybrané problémy*, 2009; *Polská literatura českého Těšínska po roce 1945*, vyd. 2004; *Polská poezie českého Těšínska po roce 1920*, vyd. 2006), z četných konferenčních vystoupení, z článků, studií a statí v českých, polských a slovenských odborných periodících. Pro metodologii autora je příznačné, že se vrací k problematice, která ho zajímá a již se badatelsky věnuje mnoho let, přitom rozšiřuje starší texty o nově nabyté poznatky, hledá a odkrývá další významové vrstvy.

Jádrem práce se stává druhý oddíl, který nese název „Kulturně historická část“. Autor se v ní věnuje tvůrčím pulzacím, které se proměňují nejen v čase, setkáváme se tu s kontexty české a polské kultury. Periodizace literatury českého Těšínska je ovlivněna Edmundem Rosnerem, těšínského polonistou, s nímž L. Martinek spolupracoval. Rosnerovo vymezení literatury autorů z Těšínska je pro něj inspirující zejména z pohledu společensko-politických kontextů, avšak hledá nové souvislosti, zvláštní pozornost věnuje poslednímu deceniu 20. století.

Výklad nás zaujme nikoliv svou chronologií, ale uplatněním recepční literární historie. V tomto oddílu monografie se setkáváme s řadou zatím málo známých faktů, sledujeme širší literární život, který se váže k lokální kultuře, k tamějšímu milieu. Zaujme portrét Pawla Kubisze a jeho vztah k Petru Bezručovi, koncepce lašského národa v pojetí Óndry Łysohorského, úvahy o „rozmyté“ identitě Adolfa Fierly. Z poválečného vývoje se autor

věnuje např. Henrykovi Jasiczkovi, Władysławu Sikorovi, Wilhelmovi Przeczkovi, Gustawu Pyszkovi, Jindřichu Zogatovi, Gabriele Palowské, Gustawu Sajdokovi, Janu Pyszkovi, Piotru Horzykovi, Franciszku Nastulczykovi, Lucyně Waszkové, Renatě Putzlacherové a Bogdanu Trojakovi aj. Prvnímu z jmenované řady věnoval Libor Martinek samostatnou obsáhlou monografií *Henryk Jasiczek*, která vyšla v letošním roce (2016) v autorově soukromém nakladatelství v Opavě. Podle názoru Evy Sobkové, dlouholeté redaktorky ostravského nakladatelství Profil, kde měla na starosti ediční řadu vydávající literaturu tzv. Zaolší, se v Martinkově monografii mnoho nového dověděla o biografických a tvůrčích souvislostech básnickovy tvorby. Přitom E. Sobková jeho texty překládala a za normalizace mu propůjčila jméno, aby mohl publikovat a udržet kontakt se čtenáři.

Vraťme se k monografii *Identita v literatuře českého Těšínska*. Ve výkladu třetího oddílu nazvaného „Kulturně sémiotická část“ volí Libor Martinek perspektivu z hlediska sémiotických problémů. Věnuje pozornost symbolice, která se nezávisle na době vzniku u mnoha autorů opakuje: např. jsou jimi hranice, most, řeka, hora, dům, domov. V Martinkově výkladu je citelný vliv polské literárně teoretické školy, skrytě např. Ingardenovo pojetí sémioticko-strukturálně vrstvených plánů. Ani ve své monografii neopomíjí aspekt kulturněhistorický, imaginativní, sémantický a jazykový, třebaže vědce kupodivu nezmiňuje. Opakovaně ovšem uvažuje o textech jako literárních sděleních, oceňuje originalitu a původnost děl, věnuje pozornost úsilí tvůrčích subjektů vymezit se vůči lokálně patriotické tradici. Některé postřehy korespondují s poučenou interpretací v předcházejícím oddílu, nepřímě se vrací k myšlenkám vyslovovaným v oddílu prvním, kruhově uzavírají problematiku. Otázkou se stává, zda mnohé nonkonformní postřehy a soudy např. o rozměru díla Renaty Putzlacherové nejsou zbytečně vydělovány a „pasovány“ do modelu sémioticko-strukturální analýzy, zda by je nebylo možné uplatnit v jinak sestavených portrétech autorů. Naštěstí má čtenář monografie k dispozici jmenný rejstřík, který mu pomůže nalézt potřebná fakta a informace, přiřadit si k dříve vyslovenému nově nabyté postřehy. Pozoruhodné interpretační pasáže se ovšem mohou číst samostatně, protože identita v badatelově pojetí není jen rámcem, ale prostupuje napříč výkladem.

Obsáhlá 434 stránková monografie Libora Martinka uzavírá určitou fázi jeho záslužného a původního vědeckého výzkumu, který nelze přehlédnout, a to bez ohledu o jeho hlubší zájem o Těšínsko, regionalismus a zvolenou problematiku. Autor vedl pomyslnou vertikálu k uměleckým vrcholům, proto jsou některé texty až překvapivě srovnávány se světově proslulými díly, s velkými jmény moderní literatury. Stranou jsou ponechány četné práce

psané v nářečí. Napadá nás, zda Martinkovy další badatelské iniciativy nebudou směřovat právě k nim, tedy zejména k inspiracím a filiacím spojeným s folklorem, nebo k prostoru mezi literaturou a hudbou. Svým druhým oborem je L. Martinek hudebně erudovaný a literární věda se poměrně málo zabývá přesahem literárního díla k dílu hudebnímu. Jedná se sice o náročnou mezioborovou vazbu, avšak u Libora Martinka by zcela přirozeně navazovala na jeho stávající výzkum.

Svatava Urbanová